

EDUCATION INTERNATIONAL

ΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Μελέτη για τη συνταξιοδότηση: Συνοπτική Περίληψη

Σε όλη την Ευρώπη καθώς οι άνθρωποι ζουν περισσότερο, αυξάνονται τα χρόνια χρήσης των συνταξιοδοτικών παροχών. Αυτή η τάση σε συνδυασμό με την υποχώρηση του κοινωνικού κράτους από τις αρχές της κοινωνικής ασφάλισης, ασκεί οικονομική πίεση στα συνταξιοδοτικά σχήματα, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τη μελλοντική τους βιωσιμότητα και ενθαρρύνοντας μεταρρυθμιστικά μέτρα και προτάσεις. Γενικώς η τάση σε αυτές τις μεταρρυθμίσεις είναι η μετατόπιση του κινδύνου της χρηματοοικονομικής βιωσιμότητας μακριά από τους εργοδότες και το κράτος και προς τους εργαζόμενους. Δεν είναι οι κυβερνήσεις και οι εταιρίες που όλο και περισσότερο πρέπει να διασφαλίσουν το εισόδημα στη συνταξιοδότηση αλλά οι εργαζόμενοι οι οποίοι πρέπει να μεριμνήσουν οι ίδιοι για το σχεδιασμό και την επένδυση.

Αυτή η μελέτη δείχνει την ευρεία εικόνα των διαφορετικών περιπτώσεων στις ΕΕ Ευρωπαϊκές χώρες. Μία αυθεντική ανάλυση συνδυάζει δεδομένα από γενικές δημοσιευμένες πηγές με μία ειδική έρευνα των 48 οργανώσεων κατανεμημένων σε όλες αυτές τις χώρες. Τα αντικείμενα της έρευνας ήταν ενώσεις συνδεδεμένες με την ΕΙ, και επομένως η παρεχόμενη πληροφορία παρέχει ειδική κάλυψη στις συντάξεις των εκπαιδευτικών, μαζί με τα ευρύτερα εθνικά συνταξιοδοτικά σχήματα τα οποία οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν σε διαφορετικούς βαθμούς. Εξαιτίας του γεγονότος ότι τόσες πολλές εκπαιδευτικοί είναι γυναίκες τα αποτελέσματα καλύπτουν λεπτομερώς τους ανεπαίσθητους τρόπους με τους οποίους η προκατάληψη με βάση το φύλο βρίσκει το δρόμο της προς τα συνταξιοδοτικά εισοδήματα.

Παρότι οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις έχουν θεωρηθεί χαρακτηριστικό των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που είναι σε μεταβατικό στάδιο τώρα λαμβάνουν ξεκάθαρη θέση σε όλη την Ευρώπη συνολικά. Ενώ πολυάριθμες χώρες έχουν ήδη αλλάξει το σύστημά τους ή μέρη από αυτό, οι 16 από αυτές ακόμη συζητούν επιπρόσθετες ή νέες μεταρρυθμίσεις στο σύστημα συνταξιοδότησης που είχαν ή πρόκειται να έχουν μία ισχυρή επίδραση στους εκπαιδευτικούς.

Η μελέτη δείχνει ότι οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις στην Ευρώπη έχουν αντίκτυπο στους εκπαιδευτικούς όσον αφορά στην προκατάληψη με βάση το φύλο. Οι λόγοι πίσω από τις συνέπειες με βάση το φύλο στα συνταξιοδοτικά σχήματα είναι διττοί: πρώτον, η ανισότητα με βάση το φύλο ανάμεσα στους εργαζόμενους εκπαιδευτικούς μεταφέρεται μέσα από το συνταξιοδοτικό σύστημα σε έτη συνταξιοδότησης, δεύτερον, ορισμένα στοιχεία εντός του συστήματος συνταξιοδότησης μπορούν να διευρύνουν ή να μειώσουν τις ανισότητες με βάση το φύλο στην ηλικία γήρατος. Και για τις δύο τάσεις, δηλαδή τη συνέχιση των εργασιακών διαφορών έως την συνταξιοδότηση και τα κρίσιμα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την προκατάληψη με βάση το φύλο, η μελέτη εξετάζει τους μηχανισμούς με τους οποίους αυτές εφαρμόζονται.

Η ευρεία υποχώρηση του κοινωνικού κράτους σχετίζεται στη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση με τη μερική ιδιωτικοποίηση των συνταξιοδοτικών σχημάτων με ένα δημοσίως μειούμενο μη κεφαλαιοποιητικό σύστημα (σύστημα κατανεμημένης πληρωμής) που συμπληρώνεται με αποταμιευτικά σχήματα και μία πιο στενή σύνδεση των συνταξιοδοτικών παροχών με τα επίπεδα συνεισφοράς. Αυτές οι τάσεις είναι κοινές σε όλη την Ευρώπη εκτός από το γεγονός ότι η τάση για ιδιωτικοποίηση είναι περισσότερο εμφανής στα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Η αυξανόμενη ιδιωτικοποίηση με τη μορφή της μειωμένης συμμετοχής της κυβέρνησης στην παροχή σύνταξης, στη χρηματοδότηση και στη ρύθμιση μειώνει τη δικαιοσύνη και την αποδοτικότητα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ενασχόληση με τους κοινωνικούς στόχους όπως η διασφάλιση επαρκούς εισοδήματος για τα γηρατεία προϋποθέτει τη δημιουργία επιλογών σήμερα σε βάθος χρόνου παρά την αστάθεια των οικονομικών και κοινωνικών τάσεων. Σε ατομικό επίπεδο, τέτοιες επιλογές είναι εξαιρετικά δύσκολο να γίνουν ακριβώς και πιθανώς να οδηγήσουν σε υποτίμηση των πιστώσεων για τα περισσότερα άτομα – συγκεκριμένα για τα άτομα που έχουν χαμηλά εισοδήματα ή δεν είναι ικανά να αναλάβουν ένα μακροπρόθεσμο οικονομικό σχεδιασμό. Η ιδιωτική ασφάλιση από τη πλευρά της επίσης έχει δυσκολίες να ασχοληθεί με τους κινδύνους που συνεπάγονται οι μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις στην παροχή επαρκούς εισοδήματος γήρατος.

Τα αποταμιευτικά σχήματα για τα γηρατεία, είτε υποχρεωτικά, είτε εθελοντικά αντικατοπτρίζουν και ακόμη διευρύνουν τις ανισότητες στην αγορά εργασίας. Οι εργαζόμενοι σε χαμηλόμισθες και επισφαλείς θέσεις εργασίας ανάμεσα στους οποίους οι γυναίκες εκπροσωπούνται δυσαναλόγως, δεν διαθέτουν την οικονομική δυνατότητα να αποταμιεύουν αρκετά και συχνά αποτυγχάνουν ακόμη και εάν ο νόμος έχει υποθετικά θεσπίσει υποχρεωτικά συνταξιοδοτικά σχήματα αποταμίευσης. Όσοι έχουν μικρές ή ακανόνιστες αποταμιεύσεις συνήθως λαμβάνουν χαμηλότερη καθαρή απόδοση καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των αποταμιεύσεών τους κατατρώγεται από το διοικητικό κόστος εξαιτίας του υψηλότερου κόστους των μικρών λογαριασμών.

Η στενή σύνδεση των παροχών σύνταξης με τα επίπεδα συνεισφοράς διαιωνίζει τις ανισότητες στην αγορά εργασίας έως την ηλικία συνταξιοδότησης έτσι ώστε η μισθολογική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων να επεκτείνεται σε συνταξιοδοτική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων.

Η μελέτη εστιάζει την προσοχή στα χαρακτηριστικά των συνταξιοδοτικών συστημάτων που μπορούν είτε να μετριάσουν είτε να επιδεινώσουν τις διαφορές μεταξύ των φύλων. Για παράδειγμα, στον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών τύπων, η επιλογή του διαστήματος των χρόνων κέρδους πάνω στα οποία βασίζονται οι παροχές μπορούν αν αυξήσουν ή να μειώσουν τις διαφορές των φύλων. Επιπλέον, η χρήση πινάκων ορίου ζωής με βάση το φύλο αυξάνουν επίσης τη διαφορά διότι οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερο όριο ζωής έναντι των ανδρών επομένως το δικαίωμα τους υποδιαιρείται σε περισσότερα χρόνια. Τα κριτήρια πρόσβασης στις συνταξιοδοτικές παροχές μπορεί να απορρίπτουν την καριέρα με μερική ή διακοπτόμενη σχέση εργασίας και συνεπώς θέτουν σε μειονεκτική σχέση τις γυναίκες που πολύ πιο συχνά παίρνουν άδεια για οικογενειακές υποχρεώσεις. Η ελάχιστη ηλικία συνταξιοδότησης η οποία δικαιολογεί την πλήρη συνταξιοδότηση ήταν παραδοσιακά χαμηλότερη για

τις γυναίκες αλλά όλο και περισσότερο τείνει να εξισώνεται με εκείνη των ανδρών με αμφισβητούμενα αποτελέσματα.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην εύθραυστη θέση των εργαζομένων με μερική απασχόληση. Παρότι η εκπαίδευση στο σύνολό της κυριαρχείται από γυναίκες εργαζόμενες, η αναλογία των γυναικών που εργάζονται με μερική απασχόληση σε σύγκριση με τους άνδρες είναι πολύ μεγαλύτερη: το 68% των ανδρών που εργάζονται στην εκπαίδευση έχουν θέση πλήρους απασχόλησης αλλά αυτό ισχύει μόνο για το 55% των γυναικών. Ομοίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οι γυναίκες πιο συχνά κατέχουν θέσεις μερικής απασχόλησης, και ακόμη όταν απασχολούνται πλήρως είναι πιθανότερο να εργάζονται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Συνεπώς οι διατάξεις που ρυθμίζουν τη μερική απασχόληση είναι ιδιαίτερος σημαντικές για τις γυναίκες. Η πρόσβαση στα συνταξιοδοτικά σχήματα είναι πρωταρχικής σημασίας για τους μερικώς απασχολούμενους. Σύμφωνα με την Οδηγία της ΕΕ για τους εργαζόμενους με μερική απασχόληση, ο μερικώς απασχολούμενος θα πρέπει να τυγχάνει όχι λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης συγκριτικώς με έναν πλήρως απασχολούμενο. Γι' αυτόν το λόγο οι μερικώς απασχολούμενοι οι οποίοι εξαιρούνται ή έχουν εξαιρεθεί από τη συμμετοχή σε συνταξιοδοτικά σχήματα μπορεί να επιχειρηματολογήσουν ότι έγινε διάκριση εναντίον τους.

Οι διαφορές των φύλων στην έκβαση των συντάξεων μπορεί να μειωθεί με αναδιανεμητικά στοιχεία στο σύστημα. Τα πιο χαρακτηριστικά αναδιανεμητικά στοιχεία στις χώρες που μελετήθηκαν ήταν μία νομίμως εγγυημένη σύνταξη γήρατος και μία ελάχιστη εγγύηση εισοδήματος. Μόνο μερικές χώρες είχαν ανώτατο όριο εισοδήματος και κατ' αποκοπή παροχές στους τύπους υπολογισμού της σύνταξής τους. Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι περισσότερο πιθανόν από ότι οι άνδρες εκπαιδευτικοί να μη ανταποκριθούν στις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης ή να λαμβάνουν χαμηλού επιπέδου παροχές. Οι γυναίκες βρίσκονται όντως σε υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας σε μεγαλύτερη ηλικία από ότι οι άνδρες. Επομένως, η μείωση των αναδιανεμητικών στοιχείων, ιδιαίτερα του εγγυημένου ελάχιστου εισοδήματος γήρατος, τυγχάνει ιδιαίτερου ενδιαφέροντος στην αύξηση της προκατάληψης για τα φύλα.

Η μελέτη καταλήγει με μία λίστα των βασικών ζητημάτων για το σχεδιασμό του συνταξιοδοτικού πλάνου και με μία έκκληση για την εισαγωγή συνολικής αξιολόγησης του αντίκτυπου όσον αφορά την ισότητα των φύλων ως μέρος του κινήματος της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης.

Οι συνέπειες των τάσεων που υπογραμμίζονται στη μελέτη θέτουν σε μειονεκτική θέση κάποιους εργαζόμενους περισσότερο από κάποιους άλλους, και συνήθως οι γυναίκες μειονεκτούν περισσότερο από τους άνδρες. Το αποτέλεσμα είναι ο υψηλός βαθμός απόκλισης ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές χώρες ως προς την επάρκεια και τη διανεμητική αμεροληψία των συνταξιοδοτικών παροχών. Είναι πολύ σημαντικό οι υπέρμαχοι των μεταρρυθμίσεων και οι κριτικοί να ενημερωθούν για αυτές τις αποκλίσεις καθώς και για την θέση της ίδιας τους της χώρας και της ένωσης σε σχέση με αυτές.